

Motion till riksdagen 2021/22:3271

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2022 inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

Anslagsfördelning

Tabell 1 Anslagsförslag 2022 för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Bostadspolitisk utveckling	20 600	±0
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	12 500	±0
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	43 000	±0
1:4 Boverket	316 330	500 000
1:5 Statens geotekniska institut	56 847	±0
1:6 Lantmäteriet	688 817	±0
1:7 Energieffektivisering av flerbostadshus	1 565 000	1 000 000
1:8 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	4 050 000	2 000 000
2:1 Konsumentverket	169 873	100 000

2:2	Allmänna reklamationsnämnden	53 792	5 000
2:3	Fastighetsmäklarinspektionen	30 642	±0
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	13 559	9 000
2:5	Bidrag till miljömärkning av produkter	4 374	±0
99:1	Statliga topplån	±0	200 000
99:2	Klimatsmart stadsplanering	±0	100 000
99:3	Investeringsstöd för uppförande av klimatsmarta flerbostadshus i trä	±0	1 000 000
99:4	Stöd till klimatneutrala byggplaner	±0	100 000
Summa		7 025 334	5 014 000

Inledning

Samtidigt som svensk ekonomi är i stort behov av återhämtning finns det sedan länge ett omfattande behov av investeringar inom samhällsplanering, bostadsförsörjning och bostadsbyggande. Bostadsbristen är fortfarande stor, och allra störst är behovet av hyresrätter med rimliga hyror. Vi behöver inte bara bygga mycket utan också bygga rätt och klimatsmart. Samtidigt är det befintliga flerbostadsbeståndet i stort behov av upprustning och även i detta fall är klimatanpassning grundläggande. Samhället behöver tillgängliggöras så att alla medborgare inkluderas.

För att stimulera ekonomin och genomföra de nödvändiga satsningarna måste staten göra omfattande investeringar. Vänsterpartiet kan konstatera att regeringen inte gör de investeringar som krävs inom samhällsplanering, bostadsförsörjning och bostadsbyggande. I det följande redogör vi för våra satsningar på utgiftsområde 18.

Anslag 1:4 Boverket

Tillgänglighetsstöd

Vårt samhälle behöver bli mer tillgängligt. Det gäller bl.a. tillgången till möteslokaler, badplatser, lekplatser, offentliga rum, idrottsytor, parker, naturområden, kulturlokaler m.m. I dessa tider behöver vi också investera för att stimulera ekonomin så att fler jobb skapas och klimatpåverkan minskas. I det sammanhanget är det rimligt att det finns ett särskilt stöd för tillgänglighetsanpassning. Kommuner ska ha planer för hur de ska tillgänglighetsanpassa kommunen och arbeta med eller vilja utveckla sitt arbete för tillgänglighet. Arbetet ska ske i dialog med funktionsrättsrörelsen.

Moderna städer och samhällen bör utformas och utvecklas utifrån universell design. Det leder till ett mer tillgängligt samhälle för oss alla, samt förebygger och skjuter upp insatser som annars skulle behövas. Det kan handla om att äldre får lättare att hålla sina förmågor vid liv, att de kan klara sig bättre själva i högre utsträckning, att barnfamiljer får större livsutrymme och möjligheter till ett rikare liv men framför allt skulle det innebära att människor med funktionsvariationer skulle få tillgång till samhället på mer likvärdiga villkor. Bättre möjligheter till ett självständigare liv, arbete, rikare fritid, större tillgång till det gemensamma livsutrymmet, bättre hälsa såväl fysiskt som psykiskt. Det handlar om vilket samhälle vi vill leva i tillsammans, om värdighet, demokrati och levnadsvillkor. Därför föreslår vi att ett tillgänglighetstöd införs 2022. Syftet är att stimulera fram ett mer tillgängligt samhälle, samtidigt som satsningen innebär en välbehövlig stimulans av ekonomin under den pågående krisen. Projekt som redan planerats och initierats ska kunna ansöka, men framför allt vill vi att nya ansökningar ska komma in. Vi vill att det ska synas i samhället att vi lever här tillsammans. För detta ändamål avsätter vi 500 miljoner kronor per år.

Finansiering av ny- och ombyggnad av bostäder på landsbygden

För att utveckla en livskraftig landsbygd är möjligheten att få tillgång till en attraktiv bostad en av de viktigaste faktorerna. En ökad bosättning på landsbygderna ger ett bredare underlag för både kommersiell och offentlig service.

Många landsbygdskommuner uppger att det finns en brist på bostäder. Ett vanligt hinder för större ombyggnationer och för bostadsbyggande i mindre kommuner är finansieringssvårigheter. En fastighets pantvärde på landsbygderna är ofta lägre än dess produktionskostnad, vilket i bankernas kreditprövning innebär en risk. Högre risk för kreditförluster leder till att kraven ökar på låntagaren samt att sämre lånevillkor erbjuds. Alternativt att det inte alls är möjligt att få lån, varken för köp av befintlig fastighet, för nybyggnad eller för ombyggnad. Alltför ofta är bankerna inte intresserade av att erbjuda lån på mindre marknader, eller så saknar de kunskap om marknadsförhållandena på den aktuella orten.

Det är uppenbart att de finansiella förutsättningarna för om- och nybyggnation av bostäder på landsbygden måste underlättas. Boverket fick i juni 2018 uppdrag av regeringen att ta fram förslag på åtgärder som kan underlätta finansiering av bostadsbyggande på landsbygden. I slutrapporten, Finansiering av ny- och ombyggnad av bostäder på landsbygden (2019:11), föreslås att en finansieringsmodell införs som

minimerar risktagandet för enskilda hushåll men samtidigt inte innebär stora ekonomiska åtaganden från staten eller kommunens sida – ett statligt topplån med delvis kommunalt förlustansvar för uppförande och ombyggnad av egna hem. Lånet förutsätter att bottenlån beviljats av en kreditgivare på marknaden och kan maximalt lämnas upp till 85 procent av produktionskostnaden. Förslaget förutsätter ett åtagande från kommunen och eventuell förlust på topplånet fördelas mellan staten (65 procent), kommunen (25 procent) och det låntagande hushållet (10 procent).

I syfte att öka byggandet på landsbygden föreslår Vänsterpartiet att en ny stödmodell enligt Boverkets förslag införs 2022. Vi avsätter 3 miljoner kronor 2023 och 5 miljoner kronor 2024 för detta.

Anslag 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer

Stora delar av det svenska flerbostadshusbeståndet är i behov av upprustning och energieffektivisering. För 140 000 lägenheter är renoveringsbehovet akut enligt en rapport från det statliga forskningsinstitutet RISE. Kostnaderna är omfattande. Enligt Sveriges Allmännyttas krävs upp emot 165 miljarder kronor för att åtgärda akuta tekniska brister och anpassa bostäderna till moderna krav på tillgänglighet och energiprestanda. Enligt Boverkets beräkningar uppskattas kostnaderna till mellan 300 och 500 miljarder kronor. För att genomföra nödvändiga renoveringar och energieffektiviseringar behöver staten ta ett finansiellt ansvar.

Under förra mandatperioden införde Vänsterpartiet och regeringen ett stöd för renovering och energieffektivisering av flerbostadshus. Stödet avvecklades efter riksdagens beslut om statens budget för 2019. Vänsterpartiet välkomnar därför regeringens förslag om att tillföra medel till ett nytt stöd för energieffektivisering och renovering av flerbostadshus.

Mot bakgrund av de omfattande behoven av renovering och energieffektivisering i det svenska flerbostadshusbeståndet bör stödet utökas. Ett utökat stöd bidrar även till att stimulera ekonomin och skapa jobb. Vänsterpartiet föreslår därför en ökning av anslaget och avsätter utöver regeringens satsning 1 miljard kronor 2022. Utformningen av stödet bör ta hänsyn till Riksrevisionens rekommendationer i syfte att göra stödet mer ändamålsenligt (RiR 2019:25).

Anslag 1:8 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande

Det råder bostadsbrist i en majoritet av landets kommuner. Bristen på hyresrätter med rimliga hyror är särskilt stor. Enligt Boverket behöver det byggas 59 000 nya bostäder per år i genomsnitt de kommande 10 åren. Minst hälften av dessa bör, enligt vår mening, vara hyresrätter med rimliga hyror. För att dessa bostäder ska kunna byggas behöver staten ta ett större ansvar för finansieringen.

Under förra mandatperioden införde Vänsterpartiet och regeringen ett investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande. Mellan åren 2016 och 2020 beviljades drygt 13 miljarder kronor i investeringsstöd till 38 300 bostäder. Av dessa var 87 procent hyresbostäder och resten studentbostäder. Under 2021, fram t.o.m. den 31 juli, har stöd beviljats med 4 miljarder kronor för närmare 11 000 bostäder, varav nästan 90 procent varit hyresbostäder och 10 procent bostäder för studerande.

I regeringens höständringsbudget för 2021 (proposition 2021/22:2) ökas anslag 1:8 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande med 650 miljoner kronor utöver det redan uppförda anslaget på 3 150 miljoner kronor. Detta då de sammantagna ansökningarna om utbetalning av investeringsstöd för färdigställda projekt under 2021 bedöms bli mer omfattande än tidigare beräknat.

Vänsterpartiet ser positivt på alla tillskott som syftar till att få fler hyresrätter med rimliga hyror byggda. Vi ställer oss dock frågande till att höjningen av anslaget sker genom att medel tas från anslag 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer. Som alltså minskas med samma summa.

För att möta konjunkturedgången, upprätthålla en hög byggtakt och minska bostadsbristen bör investeringsstödet utökas ytterligare. Utöver det anser vi att Investeringsstödet för anordnade av hyresrätter och bostäder för studerande mycket tydligare än i dag måste knytas till klimatmålen. Högre krav på klimatsmarta bostäder måste ställas i samband med att stöd beviljas.

I syfte att öka antalet nybyggda klimatsmarta flerbostadshus föreslår Vänsterpartiet en ökning av anslag 1:8 och avsätter utöver regeringens satsning 2 miljarder kronor 2022.

Nytt anslag: Investeringsstöd för uppförande av klimatsmarta flerbostadshus trä

Sverige behöver bygga många bostäder, men det räcker inte längre att bygga mer. Vi behöver bygga rätt och klimatsmart. Dagens investeringsstöd för hyresrätter och bostäder för studerande knyts tydligare till klimatmålen med Vänsterpartiets förslag men för att stödja det industriella byggande av flerbostadshus i trä anser vi att fler åtgärder är nödvändiga.

Med ett ökat industriellt träbyggande skapas en bättre balans mellan stad och land, då arbetstillfällena och utveckling skapas även utanför städerna. I syfte att specifikt öka byggandet av flerbostadshus i trä, och därmed bättre ta till vara den potential som skogslandet Sverige faktiskt har, inrättar vi ett nytt stöd som riktar sig specifikt till den som avser att bygga klimatsmarta flerbostadshus i trä med rimliga hyror. Det utesluter inte att den som bygger i trä även kan söka Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande från anslag 1:8. men det är bara möjligt att söka ett av stöden. För detta nya anslag avsätter vi 1 miljard kronor per år.

Nytt anslag: Statliga topplån för byggande av hyresrätter

För att bygga de bostäder som främst behövs, dvs. hyresrätter med rimliga hyror, måste staten ta ett större ansvar för finansieringen. Enbart investeringsstöd räcker inte. För att ytterligare stimulera byggandet av hyresbostäder, i synnerhet under rådande konjunkurläge, bör staten ta över delar av risken för hyresrättens finansiering genom att erbjuda topplån med låg ränta som ersätter större delen av det egna kapitalet för byggbolagen. Med statligt utfärdat topplån på 25 procent av investeringen återstår 5 procent för investeraren att skjuta till. Resterande 70 procent ska som i dag finansieras av banksektorn. Därmed ges även fler aktörer möjlighet att ta sig in på marknaden vilket stärker konkurrensen i byggbranschen.

Vänsterpartiet föreslår därför att ett system med statliga topplån inrättas. Förslaget innebär en ökad upplåning för staten på motsvarande 10 miljarder kronor 2022. Över tid ska systemet skalas upp och statens upplåning utökas. Schablonkostnaden för detta beräknas till 200 miljoner kronor 2022. Kostnaden som avses är räntekostnad och viss täckning av kapitalförluster.

Nytt anslag: Stöd för klimatneutrala byggplaner

Det offentliga har ett betydande ansvar för den framtida klimatutvecklingen.

Kommunerna, som ansvarar för planfrågorna, kan välja att styra mot ett klimatneutralt byggande. Många jobbar redan hårt för att minska den klimatpåverkan som byggande ger upphov och i det arbetet är bl.a. ett ökat byggande i trä en viktig del. Flera kommuner har formulerat en träbyggnadspolicy, eller andra liknande strategier, just i syfte att öka trähusbyggande av flervåningshus. Vänsterpartiet anser att alla kommuner ska ta fram en träbyggnadspolicy där såväl småhus och flerbostadshus som offentligt tillkomna byggnader hanteras. Detta kan fungera som ett viktigt kommunalt verktyg för att på ett tydligt sätt ta fram byggbar mark där krav ställs på kostnadseffektiv klimatneutral nyproduktion i trä.

I syfte att stödja kommunernas arbete med att säkerställa att mark tilldelas byggherrar som erbjuder såväl klimatsmart nyproduktion som boendekostnader anpassade till folkflertalet inrättar Vänsterpartiet ett nytt stöd till kommunerna i deras arbete med att ta fram klimatneutrala byggplaner enligt ovan. För ändamålet avsätter vi 100 miljoner kronor 2022, 100 miljoner kronor 2023 och 100 miljoner kronor 2024.

Nytt anslag: Klimatsmart stadsplanering

Vänsterpartiet vill se klimatsmarta stadsdelar där man rustar hus att vara mer klimatsmarta, väljer grön el, gör gatorna bilfria och startar odlingar i området och liknande. Det gör våra städer mer hållbara och skapar förutsättningar för var och en att tillsammans kunna bidra till omställningen. Vi vill se en satsning i form av en pott för försöksverksamhet där olika aktörer får söka stöd för sina projekt. Aktörerna kan vara kommuner och kommunala bostadsbolag, intresseföreningar och privata aktörer som är involverade i byggprojekt som syftar till att bygga hela stadsdelar. För detta ändamål föreslår vi ett nytt anslag och avsätter 100 miljoner kronor 2022, 200 miljoner kronor 2023 och 300 miljoner kronor 2024.

Anslag 2:1 Konsumentverket

För att garantera alla människors tillgång till god konsumentvägledning vill vi att fler kommuner ska ha tillgång till konsumentvägledning. Vänsterpartiet föreslår därför en ökning av anslaget i jämförelse med regeringens förslag med 100 miljoner kronor till

stöd till förstärkning av konsumentvägledar- och skuldrådgivarverksamheterna i kommunerna. Vid användning av stödet till anställning krävs 50 procents medfinansiering av kommunerna.

Anslag 2:2 Allmänna reklamationsnämnden

Trycket på Allmänna reklamationsnämnden har varit stort redan innan coronakrisen, nu i samband med krisen har det skett en väldigt stor ökning av antalet ärenden vilket gjort att handläggningstiden ökat markant. Vänsterpartiet föreslår därför en ökning av anslaget med 5 miljoner kronor mer än regeringen.

Anslag 2:4 Åtgärder på konsumentområdet

Det är viktigare än någonsin att stödja organisationer som ger stöd och information om konsumtion. Organisationer som arbetar med konsumentfrågor får en stor del av sin finansiering via det statliga stödet. Vänsterpartiet föreslår därför en ökning av anslaget med 9 miljoner kronor 2022.

Nooshi Dadgostar (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Maj Karlsson (V)

Håkan Svenneling (V)

Momodou Malcolm Jallow (V)

Tony Haddou (V)

Karin Rågsjö (V)

Jessica Wetterling (V)